

Работягова Л.І.,
*провідний науковий співробітник відділу промислової власності
НДІ інтелектуальної власності НАПрН України*

УДК 330.341.1

**ТВОРЧИЙ ВНЕСОК ЛЮДИНИ В СТВОРЕННЯ ВІНАХОДІВ З
ВИКОРИСТАННЯМ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ**

**HUMAN CREATIVE CONTRIBUTION TO THE CREATION OF INVENTIONS USING
ARTIFICIAL INTELLIGENCE**

За результатами дослідження показано, що інтелектуальним внеском людини в створення винаходу з використанням штучного інтелекту є формулювання технічної задачі, яка вирішується винаходом. Така людина повинна вважатися винахідником винаходу, створеного з використанням штучного інтелекту, а також людина, яка вибрала з результатів, згенерованих алгоритмом штучного інтелекту, результат, який відповідає умовам надання правової охорони, як винаходу в Україні.

Ключові слова: *творчий внесок людини, винаходи, технічна задача, штучний інтелект.*

According to the results of the research, it is shown that the intellectual contribution of a person to the creation of an invention using artificial intelligence is the formulation of a technical problem that is solved by the invention. Such a person should be considered the inventor of an invention created with the use of artificial intelligence, as well as a person who chose from the results generated by the artificial intelligence algorithm a result that meets the conditions for granting legal protection as an invention in Ukraine.

Keywords: *human creative contribution, the inventions, technical task, artificial intelligence, AI.*

Технології штучного інтелекту стрімко розвиваються і практично щодня знаходять нове застосування в діяльності людини, тому питання, пов'язані з правовою охороною винаходів, що стосуються технологій штучного інтелекту (далі – ШІ), які сьогодні представляють більшою мірою теоретичний інтерес, завтра можуть перерости у серйозні практичні проблеми при використанні таких винаходів. На сучасному рівні технологічного розвитку ШІ важливою частиною процесу створення винаходів, що стосуються технологій ШІ, є діяльність людей, тому такий процес пропонують розглядати, зосередивши увагу на творчому, винахідницькому задумі людини таким чином:

виявлення проблеми та опрацювання рішення здійснюються людьми, а технологія ШІ використовується просто для перевірки, автоматизації, адаптації чи узагальнення рішення, запропонованого людиною;

виявлення проблеми здійснюється людьми, а розробка рішення здійснюється за сприяння, під керуванням чи під керівництвом технології ШІ.

В статті 4ter Паризької конвенції про охорону промислової власності зазначається, що винахідник має право бути названим як такий у патенті. Оскільки це стосується особистого немайнового права винахідника, яке є одним з основних прав, пов'язаних з патентними правами, то вважається, що існує загальна презумпція згідно з якою винахідником є людина, і незалежно від рівня внеску ШІ в концепцію винаходу, ШІ не є винахідником [1].

Міжнародна асоціація з захисту інтелектуальної власності (далі -AIPPI), яка об'єднує понад 9000 членів, що представляють понад 125 країн світу, провела дослідження, пов'язане з правовою охороною винаходів, створених з використанням ШІ. Розглядалися, зокрема, такі питання: чи може ШІ як «штучна особа» вважатися винахідником або співвинахідником; чи дозволяє діюче патентне законодавство вирішити питання щодо визначення винахідника та прав інтелектуальної власності на винаходи, створені з використанням ШІ.

Усього було отримано 36 звітів від національних груп і незалежних членів. Усі експерти висловили думку, що доктринально національне і міжнародне законодавство в сфері правової охорони винаходів визнає винахідником лише людину, інтелектуальною, творчою діяльністю якої створено винахід, тобто ІІІ не є суб'єктом права інтелектуальної власності. І право власності, і зайнятість є юридичними поняттями, що вимагають правосуб'єктності.

Оскільки відповідно до існуючих загальних правових рамок ІІІ не може ні володіти власністю на законних підставах, ні користуватися нею в юридичному сенсі цього терміну, немає жодних підстав для визнання суб'єктів ІІІ «штучними особами», які мають право на авторство, або вагомих підстав для надання ІІІ будь якої правосуб'єктності. Зазначення ІІІ в матеріалах заявки повинне розглядатися тільки для інформаційних цілей без будь-яких наслідків для прав інтелектуальної власності, зокрема майнових прав інтелектуальної власності на цей винахід [2].

При створенні винаходів з використанням ІІІ важливим є реальний процес, що відбувається у свідомості людини і призводить до отримання результату, зазначеного людиною. На наш погляд, необхідний внесок людини у процес створення винаходу може включати формулювання оригінальної ідеї, постановку технічної задачі, яка призвела до процесу створення винаходу. Крім того, творча праця має на увазі певну мету, до якої прагне творець, а у ІІІ не може бути цілей, які виходять за рамки заданої програми, тобто ІІІ тільки слугує для виконання завдань, корисних людині, іншими словами, є інструментом задля досягнення мети. При цьому малоймовірно, що на сьогодні або навіть в найближчому майбутньому зазначені винаходи не будуть пов'язані з людиною, яка зробила такий інтелектуальний внесок у те, що відрізняє винахід від попереднього рівня техніки, і тим самим дозволяє ідентифікувати людину як винахідника.

Слід зазначити, що в Україні в ст. 421 Цивільного Кодексу України прямо зазначається, що суб'єктами права інтелектуальної власності є: творець

(творці) об'єкта права інтелектуальної власності (автор, виконавець, винахідник тощо). Крім того, в Законі України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» від 15.12.1993 № 3687-ХІІ в редакції на 14.10.2020 (далі – Закон України) у ст. 1 наведено наступні визначення: «винахідник - людина, інтелектуальною, творчою діяльністю якої створено винахід (корисну модель)», а «винахід (корисна модель) - результат інтелектуальної, творчої діяльності людини в будь-якій сфері технології».

Таким чином в українському законодавстві закріплено, що винахід (корисна модель) створюється в результаті творчої інтелектуальної діяльності людини. Що стосується творчого вкладу винахідника, то відповідно до п. 6.6.2. «Правил складання і подання заявки на винахід та заявки на корисну модель», зареєстрованих в Міністерстві юстиції України 27 лютого 2001 р. за №173/5364 (далі - Правила) у описі винаходу (корисної моделі) детально розкривається технічна задача на вирішення якої направлений винахід (корисна модель) та технічний результат, якого можна досягти при здійсненні винаходу (корисної моделі). Технічна задача, як правило, полягає у створенні об'єкта, характеристики якого відповідають заданим вимогам.

Шестимиров А.А. поділяючи думку про те, що постановка задачі є необхідним елементом у процесі винахідницької творчості, що сам винахід є єдиність двох необхідних складових, проблеми та її вирішення, запропонував таке визначення поняття "винахідницька задача". Винахідницька задача - це формулювання у процесі технічної творчості вимоги до винаходу, основу яких складає усвідомлена винахідником суспільна потреба, перекладена мовою технічних проблем [3].

Вважаємо, що у процесі пошуку вирішення проблеми технічна задача неодноразово перетворюється, трансформується у свідомості винахідника, перекладається з однієї площини її узагальнення на іншу. Ця частина творчого процесу слугує свого роду каталізатором пошуку, що веде в кінцевому підсумку до вирішення проблеми. З погляду творчого процесу технічна задача є динамічним, не застиглим у часі поняттям, спрямованим на різних етапах її

вирішення на задоволення суспільної потреби. Звідси випливає, що формулювання людиною технічної задачі відповідно до Правил є інтелектуальним внеском у винахідницьку концепцію винаходу, а таку людину слід вважати винахідником винаходу, створеного з використанням ШІ.

Зважаючи на вищевикладене, науковими співробітниками Науково-дослідного інституту інтелектуальної власності Національної академії правових наук України Андрощуком Г.О., Дорошенко О.Ф., Работяговою Л.І., Тверезенко О.А. був розроблений проєкт Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» (щодо винаходів і корисних моделей, створених з використанням штучного інтелекту)».

Відповідно до ч.2 ст. 8 цього проєкту винахідником є фізична особа, яка зокрема, але не обмежуючись цим для створення винаходу, використала або розробила алгоритм ШІ, вибирала дані або джерело даних для навчання алгоритму ШІ або для введення їх в навчений алгоритм ШІ. При цьому зазначені дії здійснювались для вирішення визначеної цією особою технічної задачі, яка вирішується винаходом (корисною моделлю), створеним з використанням такого алгоритму, а характеристики такого створеного винаходу (корисної моделі) відповідають вимогам, заданим цією особою.

У процесі вирішення технічної задачі ШІ зазвичай генерує дуже багато результатів, тому виникає питання, чи має фізична особа, яка здійснює вибір одного результату з великої кількості результатів, створених ШІ, і визнає його патентоздатним винаходом, вважатися винахідником або співвинахідником винаходу.

При проведенні дослідження з цього питання експертами AIRPI були висловлені наступні твердження. Французька група експертів дотримується думки, що людина, яка вибирає один конкретний результат з великої кількості даних, згенерованих ШІ, з метою визнання його патентоздатним винаходом, робить ефективний внесок у винахід, що розглядається, і, отже, повинна мати право бути визнаною винахідником [4]. Група експертів з Великобританії

стверджує наступне, що визнання людиною результату, згенерованого ШІ, патентоздатним винаходом шляхом встановлення того, що один результат має особливі переваги перед іншими, або, що існують несподівані потенційні взаємозв'язки, які людина змогла побачити, дозволяє вважати дану людину винахідником [5].

Експерти з Японії вважають, що вибір одного конкретного результату з великої кількості результатів, згенерованих ШІ, а також визнання його патентоздатним винаходом є творчим внеском людини у вирішення проблеми. Задля роз'яснення своєї позиції японські експерти наводять наступний приклад. Так, дослідник хімік (у цьому випадку ШІ) може синтезувати з'єднання, яке дослідник фармаколог надалі перевірить стосовно лікувального впливу на людей [6]. Фінська група експертів вважає наступне, що якщо результат, згенерований ШІ, відповідає критеріям патентоздатності, то людина, яка зробила свій внесок у вибір результату, і яка здатна оцінити даний результат, повинна розглядатися як винахідник. Свою позицію вони пояснюють в такий спосіб. Якщо людина самостійно вибрала результат, який може бути визнаний патентоздатним винаходом, то ця людина є винахідником тому що, якби вона не зробила цього, тобто був відсутній такий її творчий внесок, не існувало б запатентованого винаходу [7].

Неможливо не погодитися з думкою зазначених експертів. Виходячи з цього вважаємо, що у розробленому законопроекті в частину 2 ст. 8 необхідно додати ще одну умову визнання фізичної особи винахідником, а саме: «вибрала з результатів, згенерованих алгоритмом штучного інтелекту, результат, який відповідає умовам надання правової охорони, визначеним цим Законом».

Внесення відповідних змін до нормативно-правових актів України, які регулюють правову охорону винаходів (корисних моделей), на нашу думку, дозволить охороняти винаходи, створені з використанням ШІ, що в результаті покращить інноваційний потенціал України та забезпечить її національну безпеку.

Список використаних джерел:

1. Background document on patents and emerging technologies: SCP/30/5. Standing Committee on the Law of Patents Thirtieth Session Geneva, June 24 to 27, 2019. URL: https://www.wipo.int/edocs/mdocs/scp/en/scp_30/scp_30_5.pdf
2. Q272-SR-P-2020 Inventorship of inventions made using Artificial Intelligence: Summary Report. URL: <https://aippi.soutron.net/Portal/Default/en-GB/RecordView/Index/3815>
3. Крайнєв П.П., Работягова Л.І., Дятлик І.І. Патентування винаходів в Україні: монографія. К.: Видавничий дім «Ін Юре», 2000. 340 с.
4. Inventorship of inventions made using Artificial Intelligence / France. URL: <https://aippi.soutron.net/Portal/Default/en-GB/RecordView/Index/3731>
5. Inventorship of inventions made using Artificial Intelligence / UK. URL: <https://aippi.soutron.net/Portal/Default/en-GB/RecordView/Index/3806>
6. Inventorship of inventions made using Artificial Intelligence / Japan. URL: <https://aippi.soutron.net/Portal/Default/en-GB/RecordView/Index/3755>
7. Inventorship of inventions made using Artificial Intelligence / Finland. URL: <https://aippi.soutron.net/Portal/Default/en-GB/RecordView/Index/3727>